

Hol a boldogság mostanában?

Where is the happiness these days?

Ismerető:	Vitrai József
Kulcsszavak:	boldogság; jóllét
Keywords:	happiness; well-being

Beküldve: 2022. 01. 03., doi: [10.24365/ef.v63i1.7893](https://doi.org/10.24365/ef.v63i1.7893)

BEVEZETÉS

A boldogság A magyar nyelv értelmező szótára (n.d.) szerint „a boldog melléknévvel kifejezett (érzelmi) állapot; a sorssal, körülményekkel való (teljes) elégedettség”. Mégis egy ország sikerességét nem a lakosság boldogságával, hanem szokásosan a bruttó hazai termékkel, a GDP-vel mérik. Teszik ezt annak ellenére, hogy egy 2009-ben a világ legrangosabb szakértőiből összeállított bizottság így vélekedett erről: „... már régóta világos, hogy a GDP nem megfelelő mérőszám a jóllét időbeli mérésére, különösen annak gazdasági, környezeti és társadalmi dimenzióit tekintve, melyek egyes aspektusait gyakran nevezik fenntarthatóságnak” (Stiglitz, Sen, & Fitoussi, 2009).

A 2021 végén tartott 10. Globális Egészségfejlesztési Konferencia által elfogadott „Genfi Nyilatkozat a jóllétért” (*The Geneva Charter for well-being*) időszerűvé teszi, hogy megvizsgáljuk, milyen lehetőségünk van megállapítani a boldogság, vagy, ahogy a szakértők újabban egyre inkább beszélnek róla, a jóllét szintjét egy országban (Vitrai, 2022).

Az Egészségügyi Világszervezet (*World Health Organization, WHO*) által kiadott Egészségfejlesztési szakkifejezések szótárának 2021-es kiadásában (*Health Promotion Glossary of Terms 2021*) a jóllét fogalmát így határozzák meg: „A jóllét az egyének és a társadalmak által megélt pozitív állapot. Az egészséghez hasonlóan a mindennapi élethez szükséges erőforrás, amelyet a társadalmi, gazdasági és környezeti feltételek határoznak meg. A jóllét magában foglalja az életminőséget, valamint az emberek és a társadalmak azon képességét, hogy értelemtel

módon és céltudatosan hozzájáruljanak a világ működéséhez. A jóllétre való összpontosítás támogatja az erőforrások igazságos elosztásának, az általános gyarapodásnak és a fenntarthatóságnak a nyomon követését. Egy társadalom jóllétét az alapján lehet megfigyelni, hogy mennyire ellenálló, mennyire cselekvőképes és mennyire felkészült a kihívások meghaladására” (WHO, 2021).

Némileg gyakorlatiasabb szemléletet tükröz az Amerikai Egyesült Államok népegészségügyi központja (*Centers for Disease Control and Prevention, CDC*): „A jóllét olyan pozitív állapot, amely az emberek és a társadalom számos ágazata számára is jelentőséggel bír, mivel megmutatja, hogy az emberek úgy érzik, az életük jól alakul. A jó életkörülmények (pl. lakhatás, foglalkoztatás) alapvető fontosságúak a jóllét szempontjából. E feltételek nyomon követése fontos a közpolitika szempontjából. Az életkörülményeket mérő számos mutató azonban nem méri azt, hogy az emberek hogyan gondolkoznak és érznek az életükről, például a kapcsolataik minőségét, a pozitív érzelmeiket és ellenállóképességüket, a lehetőségeik megvalósulását, vagy az élettal való általános elégedettségüket — azaz a 'jóllétüket'. A jóllét általában magában foglalja az élettal való elégedettség globális megítélését és a depressziótól a boldogságig terjedő érzéseket” (Centers for Disease Control and Prevention, 2018).

Ez az írás bemutat négy, a lakosság jóllétének, boldogságának mérésére kidolgozott eszközt, illetve a lakosság boldogságát és jóllétét növelő gyakorlatot. Megismerésük szélesítheti a szakemberek tudáshorizontját, módosíthatja az egészségről kialakult szemléletüket.

BHUTÁN BRUTTÓ NEMZETI BOLDOGSÁG INDEXE

A „bruttó nemzeti boldogság” (*Gross National Happiness, GNH*) kifejezést először Bhután királya, IV. Jigme Singye Wangchuck alkotta meg 1972-ben: „A bruttó nemzeti boldogság fontosabb, mint a bruttó hazai termék” (Oxford Poverty and Human Development Initiative, n.d.). A fogalom azt jelenti, hogy a fenntartható fejlődésnek holisztikusan kell megközelítenie a haladás fogalmát, és ugyanolyan fontosnak kell tekintenie a jóllét nem gazdasági szempontjait.

Azóta a bruttó nemzeti boldogság gondolata befolyásolja Bhután gazdaság- és társadalompolitikáját, és mások fantáziáját is megragadta messze a határokon túl. A bruttó nemzeti boldogság index létrehozásával Bhután olyan mérőeszköz kidolgozására törekedett, amely hasznos lehet a politikai döntéshozatalban, és politikai ösztönzőket teremt a kormány, a nem

kormányzati szervezetek és a bhutáni vállalkozások számára a GNH növelése érdekében.

A GNH-index magában foglalja a társadalmi-gazdasági szempontok hagyományos területeit, mint például az életszínvonal, az egészségügy és az oktatás, valamint a kultúra és a pszichológiai jóllét kevésbé hagyományos aspektusait. Az index a bhutáni lakosság általános jóllétének holisztikus tükrözése, nem pedig pusztán a „boldogság” szubjektív pszichológiai rangsorolása.

A GNH-index egy egyszámjegyű érték, amelyet kilenc területre kategorizált 33 mutatóból alakítottak ki. [1. ábra] A GNH koncepcióját gyakran négy pillérével magyarázzák: a jó kormányzás, a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés, a kultúra megőrzése és a környezetvédelem. A négy pillért kilenc területre osztották tovább a GNH széles körű megértése és az értékek holisztikus skálájának megjelenítése érdekében.

1. ábra: Bruttó nemzeti boldogság (GNH) 9 területe és 33 mutatója

Forrás: saját szerkesztés Sangha et al., 2019 alapján

A kilenc terület egyenlő súlyozású, mivel minden egyes területet a GNH alkotóelemeként ugyanolyan fontosnak tekintenek. Minden egyes területen belül kettő-négy olyan mutatót választottak ki, amelyek valószínűsíthetően idővel is informatívak maradnak, magas válaszadási aránnyal rendelkeznek, és viszonylag függetlenek egymástól. Az egyes területeken belül az objektív mutatók nagyobb súllyal szerepelnek, míg a szubjektív és önbevallásos mutatók sokkal kisebb súlyt kaptak.

A GNH-index támogatja Bhután politikai döntéshozatalát. A szakpolitikák kiválasztására szolgáló eszközök segítségével megvizsgálják a javasolt szakpolitikák GNH-ra gyakorolt lehetséges hatásait, és a GNH-index eredményeit nyomon követik a beavatkozások értékelése céljából. Ez a „GNH-politika szemszög” megköveteli, hogy a végrehajtás előtt figyelembe vegyék a szakpolitika valamennyi releváns dimenzióra gyakorolt következményeit. Ezen túlmenően az intézkedések átvilágítására szolgáló eszközöket közel húsz intézkedési területen kell alkalmazni, beleértve a mezőgazdaságot, az erdészetet, a kereskedelmet és a feldolgozóipart, a médiát és a tájékoztatást, az ifjúságot, valamint a kilenc dimenzió mindegyikére összpontosító projekteket. A kitűzött cél az, hogy valamennyi kormányzati projekt és szakpolitika együttműködjön a GNH maximalizálása érdekében.

VILÁGJELENTÉS A BOLDOGSÁGRÓL 2021

2011 júniusában az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Közgyűlése az általa elfogadott bhutáni határozat alapján arra kérte a nemzeti kormányokat, hogy „a társadalmi és gazdasági fejlődés elérésének és mérésének meghatározásakor nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak a boldogságnak és a jóllétnek”. A 2012. április 2-án az ENSZ-ben megrendezésre kerülő, a „Jóllét és boldogság: Egy új gazdasági paradigma meghatározása” (*Well-Being and Happiness: Defining a New Economic Paradigm*) című magas szintű találkozásának előkészítéséhez készült el az első Világjelentés a boldogságról (*World Happiness Report*). Ezt a Columbia Egyetem Földtani Intézete készítette el (*Earth Institute Columbia University*). A jelentések elkészítésében a fő szerepet 2013 óta a Fenntartható Fejlődési Megoldások Hálózata (*Sustainable Development*

Solutions Network) és a Columbia Egyetem Fenntartható Fejlődési Központja (*Center for Sustainable Development, Earth Institute, Columbia University*) vállalja.

A jelentésben a világ legboldogabb országának meghatározásához a kutatók 149 ország átfogó Gallup közvélemény-kutatási adatait elemezték. A rangsorok a Gallup 2018 és 2020 között készült Világfelméréseiből (*Gallup Word Poll*) származó adatokat használják, melyek a felmérésben feltett fő életértékelési kérdésre adott válaszokon alapulnak. A felmérésben arra kéri a válaszadókat, hogy gondoljanak egy létrára (ezt hívják a Cantril-létrának), amelyen a legmagasabb fok a számukra lehetséges legjobb életet (10 pont), a legalsó fok pedig a lehetséges legrosszabb életet jelenti (0 pont). Ezután arra kéri őket, hogy saját jelenlegi életüket értékeljék ezen a 0-tól 10-ig terjedő skálán. Az életértékelési rangsorban elért helyezéseket országonként az alábbi hat konkrét kategóriában gyűjtött adatokkal próbálják összefüggésbe hozni:

- Egy főre jutó bruttó hazai termék
- Társadalmi támogatottság
- Egészségben várható élettartam
- Életválasztások szabadsága
- A lakosság nagylelkűsége
- A belső és külső korrupció szintjének megítélése

A Jelentés szerint Magyarország a világranglista 53. helyére került a maximális 10 pontból 6-ot elérve, az átlag 5,5 volt. 2020-ban az 53-ak, 2019-ben a 62-ek voltunk. A 2021-es rangsorban előttünk állt a 46. helyen Románia, a 44. helyen Lengyelország, a 34. helyen Szlovákia és a 18. helyen Csehország. Mögöttünk az Európai Unióból (EU) Portugália (58.), Horvátország (60.), Görögország (68.) és Bulgária (88.) végzett. A lista élén Finnország áll, majd Dánia, Svájc, Izland, Hollandia, Norvégia és Svédország következik, a szomszédos Ausztria pedig a 10. helyezett.

AZ OECD JOBB ÉLET INDEXE

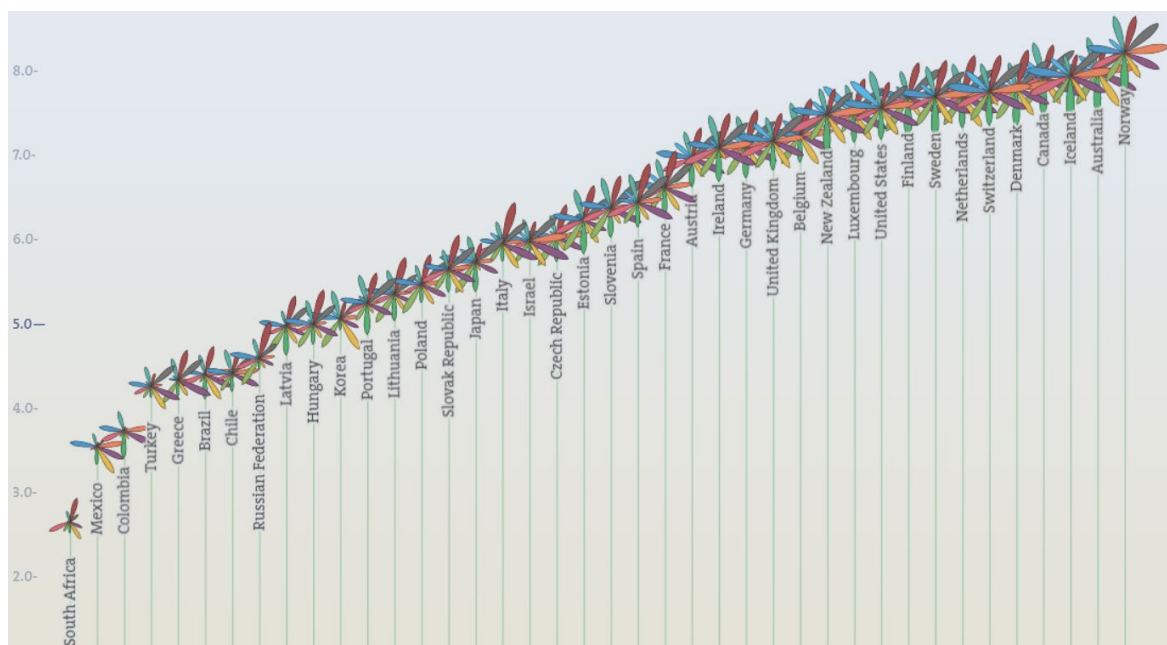
A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (*Organization for Economic Co-operation and Development, OECD*) 1961-es alapítása óta segít a kormányoknak jobb politikákat kialakítani, hogy polgáiraik jobb életet élhessenek.

Az OECD már hosszabb ideje élénken részt vesz a jóllét méréséről szóló vitákban. A viták tapasztalatai alapján a következő 11 téma azt tükrözi, amit az OECD a jóllét szempontjából lényegesnek ítélt: lakhatás, jövedelem, munkaerőpiaci helyzet, közösségi támogatás, oktatás, környezet, civil szerepvállalás, egészség, étellel való elégedettség, biztonság, munka és magánélet egyensúlya. A jobb élet index (*Better Life Index*) tagországokra kiszámolt értékei az OECD (n.d.) erre a célra kifejlesztett honlapján tanulmányozhatók.

Minden téma egy-négy konkrét mutatóra épül. A munkaerőpiaci helyzet témakör például négy különálló mérőszámon alapul: a foglalkoztatási ráta, a személyes jövedelem, a hosszú távú munkanélküliségi ráta és a munkaerőpiaci bizonytalanság. Minden egyes mutató esetében összevethetők a férfiak és a nők eredményei, és látható, hogy a társadalmi és gazdasági helyzet mennyire befolyásolja az eredményeket.

Az OECD tagországainak ranglistáján Magyarország mögött az EU-ból csupán Görögország található. [2. ábra]

2. ábra: AZ OECD jobb élet indexe, 2021

Forrás: OECD, n.d.

Érdekes megoldást kínál a honlap arra a problémára, hogy a jóllét alapjául szolgáló 11 mutató súlyát egyéni megítélés szerint egymáshoz képest megváltoztathatóvá teszi. Az egyéni súlyokat országonként összegezve vizsgálható, hogy az adott országban a jóllét az egyéni rangsorok figyelembevételével miként alakul. Magyarországon 1 316 fő értékválasztása alapján a legnagyobb súlyt az étellel való elégedettség, a másodikat az egészség, míg az utolsót a civil szerepvállalás adta. A 3 615 fő által adott értékelés alapján összeálló osztrák rangsor eléggé hasonló, bár az első két hely sorrendje fordított: első az egészség, második az étellel való elégedettség, ugyanúgy, ahogyan az az összes ország több mint 100 ezer értékelése alapján mutatkozik.

A KSH JÓLLÉTI INDIKÁTORRENDSZERE

Míg az OECD indexe a nemzetközi összehasonlítást teszi lehetővé, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által kidolgozott indikátorrendszer a hazai helyzet feltárását és időbeli változását célozta, és „alkalmas az egy országon belüli akár társadalmi jellemzők mentén jelentkező, akár területi különbségek korrekt jellemzésére” (KSH, 2014, 6. o.). A KSH jólléértelmezése az előzőekben bemutatottaktól némileg eltérő: „az egyéni jólléte pedig úgy lehet meghatározni, mint az egyén azon meghatározó, saját maga, környezete és a társadalom által kölcsönösen befolyásolt komplex mentális és fizikai állapotot, amely az egyén saját életével való általános elégedettségét, a közösségi életben való részvételét, az élet

objektív minőségét és annak szubjektív érzetét is magába foglalja” (KSH, 2014, 5. o.). A jóllét jellemzésére az anyagi helyzet mellett figyelembe vették „a munka- és szabadidő egyensúlyát, az oktatásban való érintettséget, az egészség megőrzésének esélyeit, a személy szűkebb és tágabb életkörnyezetének jellemzőit, a társadalmi, társas hálózatok megtartó erejét, valamint az egyéni szintű és generációs távlatokra is vonatkozó jövőképet” (KSH, 2015, 5. o.).

Az ehhez szükséges adatokat a 2013-as Háztartási költségvetési és életkörülmény adatfelvétel szolgáltatta. A KSH nyolc dimenzióban és mind-egyikben öt indikátorral jellemezte a jóllétet. [3. ábra] Áttekintve a dimenziókat és az indikátorokat megállapítható, hogy eltérően a bhutáni GNH-től, de hasonlóan az OECD jobb élet indexéhez, az egyént jellemző szubjektív mutatók mellett többségben vannak a társadalmi környezet jóllétet befolyásoló tényezői.

3. ábra: A KSH jóllétet jellemző dimenziói és indikátorai

1. MUNKAIDŐ ÉS SZABADIDŐ		5. MENTÁLIS KÖZÉRZET	
1.1.	Egy hét során nagyon sokat dolgozók aránya	5.1.	Élettel való elégedettség
1.2.	Nem szokványos munkarendben dolgozók aránya	5.2.	Boldog állapot gyakorisága
1.3.	Kulturális részvétel	5.3.	Ideges állapot gyakorisága
1.4.	A szabadidő mennyiségével való elégedettség	5.4.	Nyugodt, békés állapot gyakorisága
1.5.	Munkával való elégedettség	5.5.	Csüggedt, levert állapot gyakorisága
2. ANYAGI ÉLETKÖRÜLMÉNYEK		6. LAKÓKÖRNYEZET ÉS INFRASTRUKTÚRA	
2.1.	Foglalkoztatottsági ráta	6.1.	A lakóköznyezet minőségével való elégedettség
2.2.	Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők aránya	6.2.	Környezetszennyezés a lakóköznyezetben
2.3.	Jövedelmi helyzet	6.3.	Lakás zsúfoltsága
2.4.	Anyagi biztonságérzet	6.4.	Otthoni internet hozzáféréssel rendelkező háztartások aránya
2.5.	A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség	6.5.	Munkába járás körülményeivel való elégedettség
3. OKTATÁS, TUDÁS, KÉPZETTSÉG		7. TÁRSADALMI TŐKE, TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL	
3.1.	Korai iskolaelhagyók aránya	7.1.	Részvételi arány a parlamenti választásokon
3.2.	Felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok aránya	7.2.	Civil szervezeteken keresztül végzett önkéntes munkát végzők aránya
3.3.	Felnőttek képzésben való részvételének aránya	7.3.	Részvétel civil szervezetek tevékenységében
3.4.	Legalább egy idegen nyelvet beszélők aránya	7.4.	Személyes kapcsolati háló
3.5.	Tanulók elégedettsége	7.5.	Személyes kapcsolatokkal való elégedettség
4. EGÉSZSÉG		8. TÁRSADALMI MEGJÜLÉS	
4.1.	Egészségesen várható élettartam	8.1.	Teljes termékenységi arányszám
4.2.	Orvosok leterheltsége	8.2.	Belföldi vendég-éjszakák száma
4.3.	Orvosi ellátást igénybe venni nem tudók aránya	8.3.	Anyagi helyzetre vonatkozó várakozások
4.4.	Betegség miatt mindennapi tevékenységben korlátozottak aránya	8.4.	Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élő gyermekek aránya
4.5.	Saját egészségi állapot szubjektív megítélése	8.5.	Bizalom az emberekben

Forrás: KSH, 2014, 9–10. o. alapján

2018-ban már főként szubjektív jóllétre vonatkozó tanulmányt jelentetett meg a KSH a 2016-os mikrocenzus adatai alapján arról, „hogyan él meg a társadalmat alkotó egyének mindennapjaikat, mennyire elégedettek életükkel, életkörülményeikkel, valamint személyes kapcsolataikkal, és milyenek érzékelik jövőbeli kilátásaikat.” (KSH, 2018, 4. o.). A vizsgált dimenziókat az 1. táblázat tartalmazza. Néhány példa a kiadványban bemutatott 2016-os felmérés eredm-

nyeiből: Magyarországon a már említett Cantril-létrával nyert adatok szerint az élettel való elégedettség átlagértéke a 15 évesnél idősebb lakosság körében 6,4 volt, 67%-uk általában (mindig vagy többnyire) boldognak érezte magát, és csupán 7%-a vallotta azt, hogy ritkán vagy soha nem érezte magát boldognak. A válaszadók 8,4%-a reményvesztetten tekintett a jövőbe; 61%-uk közepesen, míg 31%-uk nagyon bízott a jövőben. A vizsgált indikátorokat különböző

általános szociodemográfiai jellemzők mentén, mint az életkor vagy az iskolai végzettség külön is értékelték.

A mikrocenzus óta azonban a KSH nem jelentette meg újabb elemzéseket a hazai lakosság jóllétéről.

1. táblázat: A szubjektív jóllét KSH által használt dimenziói

1. Élettel való általános elégedettség
2. Mentális közérzet, érzelmi állapotok gyakorisága
3. Személyes kapcsolatok, emberekbe vetett bizalom, társadalmi részvétel.
4. Életkörülmények
4.1. Munka, tevékenységek
4.2. Anyagi helyzet
4.3. Egészségi állapot
4.4. Lakókörnyezet
5. Intézményekbe vetett bizalom
6. Jövőbe vetett bizalom, tervek

Forrás: saját szerkesztés a KSH, 2018 adatai alapján

A JÓLLÉTI GAZDASÁG

A jólléti gazdaság (*wellbeing economy*) fogalma Európában akkor emelkedett a politika szintjére, amikor 2019 júliusában az EU Tanácsának soros elnökségét betöltő Finnország az egészségügyi és szociális ágazatban a „jólléti gazdaságra” helyezte a hangsúlyt. Finnország célkitűzései az elnökség alatt a következők voltak (Ministry of Social Affairs and Health, 2022):

- A „jólléti gazdaságról” szóló nyílt európai vita ösztönzése és annak jobb politikai szintű megértése, hogy a jóllét a gazdasági növekedés, valamint a társadalmi és gazdasági stabilitás előfeltétele; másrészt a gazdasági növekedés több lehetőséget teremt a lakosság jóllétének javítására is.
- Az EU Tanácsa fogadjon el következtetéseket a „jólléti gazdaságról”. Ezek ajánlásokat tartalmaznak az uniós tagállamok és az EU Bizottság által meghozandó intézkedésekre vonatkozóan.

A kezdeményezés eredményeképpen a Tanács felszólította az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy az EU és a tagállamok valamennyi szakpolitikai területébe építsék be a jólléti gazdaság ágazatközi perspektíváját.

Finnország mind nemzeti, mind nemzetközi szinten azóta is aktívan támogatja a jólléti gazdaságot. A finn Szociális és Egészségügyi Minisztérium (*Ministry of Social Affairs and Health*)

kinevezett egy, a jólléti gazdasággal foglalkozó irányító csoportot, amely a jelenlegi kormányzati ciklus végéig ülésezik. Feladata, hogy a jólléti gazdaságot a politikaalkotás és a cselekvés eszközeként fejlessze, mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. Az irányító csoport (*steering group*) feladata a finn viszonyoknak megfelelő cselekvési terv kidolgozása együttműködve a Népegészségügyi Tanácsadó Testülettel (*Advisory Board for Public Health*). Ez a cselekvési terv olyan intézkedéseket fog tartalmazni, amelyek a jólléti gazdaságot a megalapozott központi kormányzati politikaalkotás és folyamatok részévé teszik.

A jólléti gazdaság fogalmát a már tíz éve működő és több mint 200 tagot magába foglaló Jólléti Gazdaság Szövetség (*Wellbeing Economy Alliance, WEAll, 2021*) alapítói tudják leginkább hitelesen megvilágítani:

„A jelenlegi gazdasági rendszereink a 'mindenáron való növekedés' rabjává váltak, amit a bruttó hazai termékkel (GDP) mérnek. Ez a megközelítés azonban növekvő egyenlőtlenséghez, fokozódó éghajlati válsághoz, valamint a természeti és társadalmi tőke kimerüléséhez vezetett. Többé már nem tudunk valódi fejlődést elérni. A gazdaság és a fejlődés megközelítése alapvető átalakításra szorul.

4. ábra: Növekvő jólléti gazdaság

Forrás: Ministry of Social Affairs and Health, 2022.

Számos egyén és szervezet részvételével globális mozgalom kezd összeállni abból a célból, hogy a gazdaságokat a szűk, a piaci árakra és szolgáltatásokra (azaz a GDP-re) összpontosító szemlélet helyett a 'fenntartható jóllétre' összpontosító, szélesebb értelemben vett szemléletmódra állítsa át. Az ENSZ fenntartható fejlődési céljai (SDG-k) egy lépést jelentenek ebbe az irányba, mivel 17 olyan célt foglalnak magukban, amelyek messze túlmutatnak a GDP növekedésén, és tartalmazzák az éhezés és a szegénység felszámolását, a nemek közötti és az általános egyenlőtlenségek csökkentését, az éghajlatváltozás elleni sürgős fellépést, valamint a tengeri és szárazföldi ökoszisztémák helyreállítását.

A skóciai Glasgow-ban 2017 októberében tartott találkozón a kormányok egy csoportja — köztük Skócia, Costa Rica, Szlovénia és Új-Zéland — elkötelezte magát egy olyan szervezet létrehozása mellett, amelyen keresztül megoszthatók a jólléti politika kialakításának bevált gyakorlatai, és amely a jólléte, mint fejlesztési célt hirdeti. A remények szerint ez a szövetség idővel alternatívája lesz az olyan hagyományos csoportosulásoknak, mint a G8 vagy a G20. Ezt a kezdeményezést egy széles körű globális jólléti gazdasági szövetség támogatja, mely számos olyan

szervezetet, hálózatot, akadémikust, vállalkozást, nem kormányzati szervezetet és magán-személyt tömörít, amelyek és akik már dolgoznak az új gazdaság elemein. A WEAll célja, hogy koordinálja, elősegítse és katalizálja a fenntartható jólléti gazdaság megteremtésének közös célja köré csoportosuló, folyamatban lévő erőfeszítések széles körét.

MI IS AZ A JÓLLÉTI GAZDASÁG?

A jólléti gazdaság alapvető célja a fenntartható jóllét elérése méltósággal és méltányossággal az emberek és a természet számára. Ez szöges elentétben áll a jelenlegi gazdaságokkal, amelyek a fejlődés egy nagyon szűk látásmódjához — a GDP megkülönböztetés nélküli növekedéséhez — ragaszkodnak.

A jólléti gazdaság elismeri, hogy a gazdaság a társadalomba és a természetbe ágyazódik. Ezt integrált, egymástól függő rendszerként kell értelmezni és kezelni.

A jóllét a tényezők konvergenciájának eredménye, beleértve a jó mentális és fizikai egészséget, a nagyobb egyenlőséget és méltányosságot, a jó társadalmi kapcsolatokat és a virágzó természeti környezetet. A jólléte tehát csak annak holisztikus megközelítése képes elérni és fenntartani.

A jóllét előmozdítását célzó gazdasági irányítási rendszernek ezért figyelembe kell vennie a gazdasági tevékenység valamennyi (pozitív és negatív) hatását. Ez magában foglalja az egészséges társadalomból (társadalmi tőke) és a virágzó bioszférából (természeti tőke) származó javak és szolgáltatások értékelését. A társadalmi és természeti tőke a közös javak részét képezi. Nem tartoznak (és nem is kellene, hogy tartozzanak) senki tulajdonába, de jelentősen hozzájárulnak a fenntartható jólléthez.

Az igazi szabadság és siker egy olyan világtól függ, ahol mindannyian jóllétben és kiteljesedve élünk. Az intézmények akkor szolgálják a legjobban az emberiséget, ha elősegítik egyéni méltóságunkat, miközben megerősítik kapcsolatainkat. A gyarapodás érdekében minden intézménynek (beleértve a vállalkozásokat is) és a társadalomnak egy új cél felé kell fordulnia: közös jóllét egy egészséges bolygón.

A jólléti gazdaság megvalósításához világnézünk, társadalmunk és gazdaságunk jelentős átalakítására van szükség:

1. A bolygó biofizikai határain belül maradni — a gazdaság fenntartható mérete az ökológiai életfenntartó rendszerünkön belül.
2. Az összes alapvető emberi szükséglet kielégítése, többek között az élelem, a menedék, a méltóság, a tisztelet, az oktatás, az egészség, a biztonság, az érdekképviselet és az értelmes életcélok.
3. Az erőforrások, a jövedelem és a jóllét igazságos elosztásának megteremtése és fenntartása — a nemzeteken belül és a nemzetek, az emberek és más élőlények jelenlegi és jövőbeli generációi között.
4. Az erőforrások hatékony elosztása, beleértve a közös természeti és társadalmi tőkejavakat is, hogy lehetővé tegye a mindenre és mindenkire kiterjedő jóllétet, az emberi fejlődést, boldogulást. A jólléti gazdaság elismeri, hogy a boldogság, az értelem és a jóllét sokkal többitől függ, mint az anyagi fogyasztástól.
5. Olyan kormányzási rendszereket hozzon létre, amelyek igazságosak, rugalmasak, méltányosak és elszámoltathatók.” (Consanza et al., 2018)

TANULSÁGOK A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

A magyar lakosság egészségi állapotának rendszeres vizsgálatát célszerű lenne kiegészíteni a jóllétre vonatkozó elemzésekkel is, hiszen a jóllét az egészség szubjektív oldalának egy kiemelkedően fontos eleme. A jóllét ugyanis azontúl, hogy az egészségi állapot egyik meghatározó eleme, összekapcsolja az egészségmagatartást döntően befolyásoló érzéseket az egyén társadalmi-gazdasági helyzetével, környezetével, az egyénnek az életéhez, a világhoz való viszonyulásával.

A jóllét összetett mérése hozzájárulhat a lakosság egészségének javítását célzó szakpolitikák kidolgozásához és azok megvalósítására tervezett beavatkozások jelenleginél megfelelőbb kiválasztásához, és eredményességük megbízhatóbb monitorozásához.

Köszönetnyilvánítás: A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

Információk a szerzőről:

Vitrai József, Egészségfejlesztés folyóirat, Budapest; MTA–SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport, vitrai.jozsef@gmail.com

HIVATKOZÁSOK

A magyar nyelv értelmező szótára. (n.d.) <http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szo-tara/elolap.php>

Centers for Disease Control and Prevention (2018, October 31). *Well-being concept*. <https://www.cdc.gov/hrqol/wellbeing.htm#>

- Costanza, R., Caniglia, E., Fioramonti, L., Kubiszewski, I., Lewis, H., Lovins, H., McGlade, J., Mortensen L. F., Philipsen, D., Pickett, K., Ragnarsdóttir, K. V., Roberts, D., Sutton, P., Trebeck, K., Wallis, S., Ward, J., Weatherhead, M., & Wilkinson, R. (2018). Toward a sustainable wellbeing economy. *The Solution Journal*. <https://thesolutionsjournal.com/2018/04/17/toward-sustainable-wellbeing-economy/>
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J., & De Neve, J-E. (2021). *World Happiness Report 2021*. Sustainable Development Solutions Network. <https://worldhappiness.report/>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2014). *A jóllét magyarországi indikátorrendszere, 2013*. Központi Statisztikai Hivatal. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/jollet13.pdf>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2018). *Mikrocenzus 2016 – 11. Szubjektív jóllét*. Központi Statisztikai Hivatal. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_11.pdf
- Ministry of Social Affairs and Health. (2022, January 28). *An economy of wellbeing simultaneously increases well-being and sustainable economic growth*. <https://stm.fi/en/economy-of-wellbeing>
- Organization for Economic Co-operation and Development. (n.d.). *Better Life Index*. <https://www.oecdbetterlifeindex.org/#/11111111111>
- Oxford Poverty and Human Development Initiative. (n.d.). *Bhutan's Gross National Happiness Index*. <https://ophi.org.uk/policy/gross-national-happiness-index/>
- Pomázi, I. (2014). Új irányok a társadalmi haladás és jóllét mérésében. *Statisztikai Szemle*, 92(2), 179–193.
- Sangha K. K., Russell-Smith, J., & Costanza, R. (2019). Mainstreaming indigenous and local communities' connections with nature for policy decision-making. *Global Ecology and Conservation*, 19, e00668. doi: [10.1016/j.gecco.2019.e00668](https://doi.org/10.1016/j.gecco.2019.e00668)
- Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J. P. (2009). *Report of the Commission on the measurement of economic performance and social progress (CMEPSP)*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>
- Vitrai, J. (2022). Genfi Nyilatkozat a jóllétért. *Egészségfejlesztés*, 63(1), 39–42. doi: [10.24365/ef.v63i1.7842](https://doi.org/10.24365/ef.v63i1.7842)
- Wellbeing Economy Alliance. (2021). *Wellbeing Economy Alliance*. <https://weall.org/>
- Health promotion glossary of terms 2021. Geneva: World Health Organization; 2021. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.